

POSUDEK OPONENTA K DISERTAČNÍ PRÁCI

Disertant: **Mgr. Bc. Daniel Lála**

Téma: **Druhy podílů v kapitálových společnostech**

Téma práce

Problematika druhů podílů je velmi aktuální, neboť v teorii i praxi se o možnostech při vymezení druhu podílu vedou velmi živé diskuze. Jak je navíc zřejmé z komparativních vstupů v disertační práci, řada otázek ještě nebyla českou teorií (a zřejmě ani praxí) dosud otevřena. Lze proto uzavřít, že disertační práce sepsaná na zvolené téma je mimořádně aktuální a představuje přínos pro teorii i praxi.

Cíl práce

Disertant si jako hlavní výzkumný záměr práce volí analýzu, jaké možnosti při tvorbě druhů podílů zákon o obchodních korporacích poskytuje. V rámci tohoto záměru si potom položil následující dílčí výzkumné otázky: (i) Jaké odlišnosti v právním postavení společníků vedou ke vzniku samostatných druhů podílů a jaké nikoliv?; (ii) Lze druhy akcií vytvářet i odlišným nastavením povinností?; (iii) Jaké jsou limity tvorby druhů podílů a jak se projevuje zásada rovného zacházení se společníky při tvorbě druhů podílů?; (iv) Jak lze modifikovat práva a povinnosti spojená s podílem ze zákona a vytvořit tak samostatné druhy podílů?; (v) Lze klasifikovat práva, jež jsou spojena s podílem ze zákona, podle toho, zda je lze společníků odebrat, a lze práva odebírat i kumulativně?; (vi) Jaká práva a povinnosti nad rámec zákonného standardu lze spojit s podílem a vytvořit tak samostatný druh akcie? (s. 1-2).

V rámci vymezení výzkumného záměru disertant rovněž vypočítává, kterými otázkami se nezabývá (např. vymezení kmenové akcie či problematika povinného odkupu), a to s ohledem na skutečnost, že zodpovězení uvedených otázek není pro výzkumný záměr podstatné. Takové vysvětlení považují za legitimní. Disertant rovněž (správně) neusiluje o popis všech možných modifikací druhů podílů s poukazem na skutečnost, že „možnosti reálného života jsou téměř nekonečné.“ (s. 2).

Vytyčeného úkolu se podařilo autorovi dosáhnout. Disertační práce dospívá k závěru, že zákon o obchodních korporacích je v otázce regulace druhů podílů značně flexibilní (s. 197), ovšem je třeba respektovat mantinely právní úpravy. Na základě vymezení mezi právní regulace potom disertant detailně pojednává o možnostech při vytváření druhů podílů. V rámci toho jsou zodpovězeny i výše uvedené dílčí výzkumné otázky.

Struktura práce

Disertační práce je rozdělena do šesti částí, které jsou doplněny stručným úvodem a závěrem.

První část označená jako „Úvod do problematiky druhů podílů (akcií)“ je věnována vymezení předmětu výzkumu. Autor se nicméně nevyhýbá ani mimořádně sporným otázkám a hned v úvodu se zabývá problematikou přípustnosti spojení povinnosti s akcií. Disertant se přiklání k závěru, že nový druh akcií lze vytvořit i přidáním povinností (k tomu viz otázky při obhajobě).

Druhá část („Odlišnosti v právním postavení společníků“) hledá odpověď na otázku, které rozdíly v právním postavení společníka vedou k vytvoření samostatného druhu podílu a které jsou naopak natolik nevýznamné, že nový druh podílu nemohou založit. Z tohoto pohledu potom rozlišuje mezi

odlišnostmi druhu v užším smyslu (které zakládají nový druh podílu) a odlišnostmi v širším smyslu (jež nový druh podílu nezaloží).

Ve třetí části se disertant věnuje základním mantinelům pro vytváření jednotlivých druhů podílů. Výchozí zásada autonomie vůle při vytváření druhů podílů je omezena v řadě směrů a autor představuje jednotlivé limity. V této souvislosti se zabývá pravidly, která jsou součástí veřejného pořádku (pravidla chránící věřitele, základní znaky obchodních korporací a jejich vnitřní uspořádání, minimální společnická práva a povinnosti spojené s podílem); pozornost je věnována i dobrým mravům. Zčásti naopak disertant odmítá chápání určitých pravidel (definice podílů, resp. akcií; zásady rovného zacházení) jakožto limitů pro určení druhů akcií. Tuto část považuji z teoretického pohledu za zásadní přínos disertační práce.

Ve čtvrté části disertant „staví“ na poznacích předchozích částí, zejm. třetí části, a zabývá se možnostmi modifikace jednotlivých práv spojených s podílem. Jednotlivá práva třídí podle klasického rozlišování na práva nemajetková (sociální) a práva majetková. Přehlednosti analýzy přispívá jednotné zpracování podle vzorce „zákonná úprava – přípustnost podílu bez daného práva – další možné modifikace.“ Tato část je zakončena soubornou kapitolou „Klasifikace práv spojených s podílem (akcií) ze zákona“, ve které po vzoru germánské úpravy dělí práva na práva nezadatelná a odebíratelná. Závěr této části je věnován úvahám o přípustnosti zbavení podílu všech majetkových práv. Tato kapitola tvoří jádro práce (ostatně zabírá více jak její polovinu) a logicky navazuje na předchozí část. S ohledem na detailnost analýzy a rozsáhlou argumentaci předkládaných závěrů lze očekávat, že zejm. tato část bude v praxi rozsáhle využitelná.

Pátá část je zaměřena na řešení otázky, jaká další práva než práva vyplývající ze zákona lze s podílem spojit. Hlavní pozornost je věnována otázce, nakolik musí být tato „další“ práva souviset s účastí ve společnosti. Autor zde dospívá k závěru, že souvislost s účastí ve společnosti není podmínkou; staví přitom zejm. na zákonných formulacích a rakouské judikatuře. I s ohledem na spornost této problematiky v literatuře bych uvítala další argumenty. Zvláštní pozornost je věnována přípustnosti spojit s akcií právo jmenovat člena voleného orgánu.

Poslední, šestá část, pojednává o možné modifikaci povinností spojených s podílem. Tato část je relativně stručná a působí i s ohledem na rozsah čtvrté části věnované právům poněkud nevyváženě. Disertant se zde zabývá mj. otázkou, zda lze vyloučit povinnost loajality (viz otázky k obhajobě). Pozornost je rovněž věnována přípustnosti odebrání ručební povinnosti.

Disertační práce je zakončena stručným závěrem, kde autor přehledně shrnuje odpovědi na položené výzkumné otázky.

Struktura práce je zvolena vhodně a umožňuje disertantovi dosáhnout stanoveného cíle. Přitom platí, že každá z úvodních částí je významným stavebním kamenem pro části následující. Vítaným jsou shrnutí na konci jednotlivých úvodních částí, neboť zpracování je velmi podrobné a členité a dílčí závěry přispívají k lepšímu pochopení textu a závěrů autora.

Zpracování práce

Disertant se problematice druhů podílů věnuje z nejrůznějších úhlů pohledu, a to při zachování postupu od obecného k zvláštnímu (vymezení obecných pravidel pro přípustnost modifikace podílů a teprve na základě těchto pravidel detailní řešení modifikace jednotlivých aspektů práv a povinností spojených s podílem). Při vlastní analýze se autor nevyhnutelně střetává s řadou otázek, které více či méně bezprostředně souvisí s otázkou druhu podílu a důstojně se s takovými otázkami vypořádává.

Zpracování práce je velmi detailní a pečlivé, autor se při hledání řešení snaží zohlednit všechny dostupné názory a důsledně posoudit správnost zastávaných postojů. V případě potřeby jsou využívány závěry ze zahraničních úprav, a to jak z literatury, tak z judikatury; to práci obohacuje o další rozměr. Za přínosné považují i zavedení nové terminologie po inspiraci ze zahraničních právních úprav (např. pravé a nepravé podíly s násobnou hlasovací silou, s. 87). Závěry disertanta jsou až na výjimky velmi dobře argumentované, byť jsou třeba možná i jiná řešení (a někdy lze závěry autora označit za překvapující, např. povaha vkladové povinnosti, s. 24 a násl.). Spíše ku prospěchu než k tíži práce je skutečnost, že na některých místech disertant otevřeně přiznává svou nejistotu stran vhodného závěru. Disertační práci proto hodnotím jako velmi kvalitní, což jí nepochybně zajistí důstojné místo mezi díly věnovanými problematice druhů podílů.

Práce s literaturou a judikaturou

Disertant pracuje s dostupnou českou literaturou a s velkým množstvím cizojazyčné literatury, zejm. germánského původu. Zohledněna je rovněž relevantní judikatura. Práce přitom není vytvořena klasickou komparativní metodou, ale závěry německé, rakouské, popř. švýcarské doktríny jsou na příhodných místech zakomponovány do výkladu. Autor nicméně argumenty zahraniční doktríny nepřebírá slepě, ale podrobuje je důkladné revizi co do použitelnosti na českou úpravu. Citace jsou provedeny důsledně a způsobem obvyklým pro vědecké práce.

Jazyková, stylistická a formální úroveň

Disertant formuluje výstižně, disertační práce je psána srozumitelně a čtivou formou. Formální úpravu práce zbytečně kazí „š“ na konci řádků, které lze najít zejm. v úvodních částech práce; jiné formální nedostatky práce nevykazuje.

Otázky k zodpovězení při obhajobě

V průběhu obhajoby disertační práce se doporučuji zabývat zejm. těmito otázkami:

- Disertant dospívá k závěru, že s akciemi lze spojit i povinnosti. Jeho argumentace staví především na zásadě autonomie vůle při tvorbě druhů akcií s tím, že z žádného zákonného ustanovení nelze nepřípustnost spojit s akcií povinnosti dovozovat. Nebrání tomuto závěru samotná podstata akciové společnosti jakožto právní formy otevřené široké veřejnosti, jejímž předpokladem je nezbytná likvidita akcií, což zase předpokládá určitou „standardizaci“ práv a povinností s nimi spojených? Akciová společnost navíc byla vytvořena právě proto, aby riziko akcionářů bylo předem jasně ohraničené a omezovalo se na výši vkladu (což ostatně zohledňuje i citovaná německá úprava).
- Při analýze možností tvorby druhů podílů ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti je zřejmé, že velmi často platí pro obě společnosti totožné závěry. To vede k otázce, zda přijetím zákona o obchodních korporacích nedošlo k (nechtěnému) setření rozdílů mezi společností s ručením omezeným a akciovou společností. Tato otázka ostatně souvisí s problematikou přípustnosti spojení povinností s akcií (viz výše).
- Disertant dovozuje, že hlasovací právo společníka, popř. právo společníka účastnit se valné hromady je možné podmínit tím, že se tento společník přihlásí v předstihu k účasti na valnou hromadu (obdobně § 123 odst. 2 německého akciového zákona AktG, s. 99 disertační práce). Lze najít limity, kdy by už takové omezení zasáhlo do „jádra podílu“ a bylo proto nepřípustné? Jak vůbec koresponduje toto omezení s aktuálními evropskými trendy korporačního práva, konkrétně posílení účasti společníků (akcionářů) na valné hromadě?

- Disertant se – po německém vzoru – přiklání k závěru, že právo podávat (proti)návrhy je součástí práva účastnit se valné hromady. Lze dovodit i jiná práva, která jsou součástí práva účastnit se valné hromady? A pokud by právo podávat (proti)návrhy bylo součástí práva účastnit se valné hromady, je součástí práva účastnit se valné hromady akciové společnosti i právo na vysvětlení?
- Disertant připouští vytvoření podílu, se kterým by bylo spojené právo na vrácení konkrétní věci pro případ likvidace společnosti (tj. podíl na likvidačním zůstatku by byl vyplácen v naturální podobě, a to ve formě věci konkrétně určené v zakladatelském právním jednání). Disertant přitom dovozuje, že pokud by daná věc nebyla k dispozici v okamžiku skončení likvidace, společník by při absenci jiné úpravy neměl právo na žádný podíl na likvidačním zůstatku (s. 156-157). Bylo by možno nalézt argumenty pro závěr, že společník má právo na alespoň ekvivalentní peněžité plnění?
- Disertant se v souladu s německou doktrínou přiklání k názoru, že má-li společnost jediného společníka, není takový společník vázán povinností loajality (s. 190). To je odůvodněno zejm. skutečností, že zájem společníka a zájem společnosti jsou identické a stejně tak vůle společnosti a vůle společníka. Proti takovému závěru lze namítnout, že zájem společnosti je na zájmu společníka nezávislý; stejně tak se nekryje vůle společníka a vůle společnosti (což je zřejmé zejm. v situaci, kdy společnost nemá statutární orgán o jediném členu, kterým by byl právě jediný společník). Prosím o vyvrácení uvedených argumentů.

Závěr

Vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že pan Mgr. Bc. Daniel Lála ve své disertační práci prokázal schopnost samostatné tvůrčí činnosti a ráda proto předloženou **disertační práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.**

V Praze dne 28. srpna 2019

JUDr. Lucie Josková, Ph.D., LL.M., oponentka disertační práce